

הנחיות לראיון פתוח למחצה עם מהגר\עולה\מבקש מקלט\עקור וכו'

הכנה לקראת הריאיון:

1. ניתן לראיין כל עולה\מהגר\עקור\גולה\עובד זר\מבקש מקלט, מכל ארץ, שהגיע לישראל בכל תקופה, בתנאי שיש לאדם זיכרונות ויכולת לספר את הזיכרונות.
את הראיונות ניתן לבצע בכל שפה.
2. כדאי לבחור מרואיינים ורבליים שיש להם סיפור והם מעוניינים לספר אותו.
3. אין לראיין מטופלים, לקוחות, או אנשים אחרים שעומדים נמצאים בקשר מקצועי-טיפולי כלשהו – דבר שעלול להוביל לניגוד אינטרסים.
4. אם בחרתם לראיין אנשים שיש לכם היכרות אישית איתם או בני משפחה, חישבו על ההשלכות שעלולות להיות לאחר הריאיון על היחסים.
5. כבר באינטראקציה הראשונית (בטלפון) יש להסביר למרואיין את מטרת המחקר: "איסוף של סיפורי עלייה\הגירה" ואת מסגרת הריאיון (יתקיים היכן שנוח להם, במשך 30-45 דקות, יוסרט, ינותח וישמש למטרות הוראה ומחקר).
6. יש לקבל את הסכמתו העקרונית של המרואיין להסרטה של הריאיון ולשימוש בחומר לצרכי מחקר והוראה. (ראו טופס הסכמה מדעת)

לפני תחילת הריאיון:

1. יש לחזור על ההסבר של מטרת המחקר ומסגרתו.
2. יש לקרא יחד עם המרואיין את טופס הסכמה מדעת ולמלא את כולו בשני עותקים.
3. יש למלא את הטופס בכתב ברור.
4. על הטופס יהיו חתומים הן המרואיין והן המראיין.
5. שימו לב, אנחנו מבקשים את הסכמת המרואיין לשימוש בראיון במספר הקשרים (הוראה, מחקר, כנסים) ובין היתר להצגתו באתר אינטרנט פתוח לציבור. אם המרואיין מהסס, יש להסביר שוב שהחומר ישמש למחקר וחינוך יש לו הזדמנות לתרום מחוויותיו לשיפור ההידברות בין קבוצות שונות בחברה הישראלית. אולם, במידה והמרואיין לא מסכים לחלק מההקשרים לשימוש בראיון, יש לבקש שיכתוב על גבי טופס ההסכמה בכתב יד ברור לאיזה שימושים המרואיין מסכים ויחתום ליד.
6. עותק אחד של הטופס יישאר בידי המרואיין.
7. מומלץ מאוד לבדוק מראש את תקינות ציוד ההקלטה\הסרטה.
8. את הריאיון יש לקיים במקום שקט ונוח למרואיין (זכרו, רעשי רקע חלשים נקלטים במיקרופון ומפריעים לשמוע את ההקלטה) ולהצטייד במיקרופון דש שמשפר משמעותית את איכות ההקלטה.

Disclaimer: "This project has been funded with support from the European Commission. This publication [communication] reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein."

בראיון עצמו:

1. **החלק הפתוח:** המטרה היא לקיים ראיון פתוח. שאלת הפתיחה היא: "ספרי לי את הסיפור העלייה/הגירה שלך." מרגע זה, תפקיד המראיין הוא להקשיב. בשלב הפתוח של הריאיון יש להימנע מהצעה של נושאים או כיוונים למראיין.
 - א. מידי פעם אפשר לעודד את המראיין להמשיך (למשל, "כן, אני מבין/מקשיב, המשך בבקשה" או "האם תוכל להוסיף"). כל התערבות צריכה להיות מכוונת לעודד את המראיין להמשיך בסיפור שלו. המראיין לא יעלה נושאים משלו אלא יעקוב אחרי המראיין ויעודד אותה לספר את הסיפור שלו.
 - ב. אם המראיין מתקשה ומבקש הכוונה, יש לחזור על מטרת המחקר: "במחקר זה אנחנו אוספים....." ושוב לשאול: "ספרי לי את הסיפור העלייה/הגירה שלך" או "איך זה היה אצלך?". אם המראיין שואל "מה מעניין" – התשובה היא: "הכל מעניין, מה ואיך שאת/ה בוחרת לספר את הסיפור שלך".
 - ג. המידה והמראיין מתקשה מאוד להתחיל או להמשיך את הסיפור, הכיוון היחיד שאפשר להציע הוא כיוון כרונולוגי: "ספר לי מההתחלה....", "ספר לי מה היה אחר כך...."
2. **החלק המובנה:** כאשר המראיין מיצה את הסיפור (מצוין זאת ואו שותק זמן שמעיד על כך שאין בכונתו להמשיך), מתחיל החלק המובנה של הריאיון. חלק זה כולל:
 - א. **שאלות הבהרה:** שאלות הבהרה לגבי מה שמראיין סיפר (אם פרטים מסוימים לא היו ברורים, או חסרים דברים מרכזיים – למשל, המראיין סיפר על האחים ולא הזכיר את ההורים, או דיבר על הקליטה ולא הזכיר את העלייה, או ההפך...). במקרה זה יש לחזור על מה שהמראיין סיפר ולבקש שירחיב: "סיפרת ש....., האם תוכל לספר עוד על זה?" או "ספרת על..... ולא הזכרת את..... האם תוכל להשלים? אפשר לבקש הבהרה לגבי קטעים שלא היו מובנים: למשל, "ספרת ש..... ולא הצלחתי להבין את..... (למשל, הסדר הכרונולוגי, מי היו האנשים.....)".
 - ב. **מדריך ראיון:** בחלק המובנה ניתן גם לשאול שאלות שמעניינת את המראיין ולא הייתה התייחסות אליהן בסיפור הספונטני. יש להכין שאלות אלה מראש ב"מדריך ראיון". אין חובה לשאול את כל השאלות שהוכנו במדריך הריאיון, המסמך משמש רק כתזכורת למראיין.
 - ג. **דוגמאות לשאלות במדריך ראיון**
 - תהליכי העלייה/הקליטה (מה שלא הוזכר)
 - ההחלטה לעלות (מה היו המניעים, כיצד המראיין היה או לא היה שותף להחלטה, מה הייתה עמדתו/ה)
 - המשפחה – תהליכי הקליטה של בני משפחה שונים, עלייה כילד או כמתבגר, עלייה כהורה, תפקיד המשפחה בקליטה של המראיין וכו'
 - יחסים עם בני גיל מאותה ארץ מוצא \ מארץ מוצא שונה \ ילידי הארץ
 - יחסים עם מוסדות וארגונים בישראל (מערכת החינוך, אולפן, בנקים, רבנות, צהל ועוד).
 - קשיים/זכרונות קשים מתהליך העלייה והקליטה
 - זכרונות נעימים מתהליך העלייה והקליטה
 - כיצד העלייה עיצבה אותך?

3. **פרטים אישיים:** על מנת להימנע מאווירה פורמלית, מומלץ לבקש את הפרטים האישיים המלאים רק בסוף הראיון: הפרטים שחובה לקבל הם:
- שם מלא
 - גיל
 - מצב משפחתי
 - שנת העלייה
 - גיל העלייה
 - ארץ ועיר ממנה עלה
 - עם מי עלה (הרכב משפחתי בעלייה)
 - מקום ההתיישבות הראשוני בישראל (ישוב, שכונה)
 - כתובת וטלפון להתקשרות (במידה ואין כתובת וטלפון קבועים – פרטים של אנשי קשר) – אלה נחוצים למקרה שנרצה להשלים את הראיון או לחזור לראיון מעקב לאחר תקופה.
4. לראיון המוגש יתלווה סיכום (עד 300 מילים) של עיקרי הדברים שנאמרו על ידי המראיין. בראש הסיכום יופיעו פרטי המראיין (סעיף 3).
5. במידה והתרשמתם שהמראיין חש מצוקה בעקבות הראיון תוכלו להציע להפנות אותו לקבלת סיוע בשירות ציבורי באזור המגורים.
6. מומלץ לתת למראיין עותק מהקלטת וידיאו של הראיון שלו.
7. למי שיהיה זקוק להנחיה/הדרכה/ייעוץ נוספים אפשר יהיה לפנות אלי בכל עת.

תלמדו ותהינו,

יוליה

juliamirsky@gmail.com